

* LLETRES *

* ART *

* CIENCIA *

PREUS
 Número sol 2 quartos
 Trimestre 2 rals

Se publica
 'ls dies 1 y 15 de cada mes

ADMINISTRACIÓ
 Carrer de la Cucurulla, número 3
 Llibreria

LA TRAGEDIA

No ha sigut nostra intenció al publicar lo retrato del celebrat escultor catalá D. Venanci Vallmitjana, detallar á nostres lectors sa biografía, perque sas obras han alcan-sat ja prou populari-tat pera que 'l pú-blich lo conegui á fons.

Una de las ménos conegudas, sens que per aixó deixi de ser de las mellors, es la que avuy reprodu-him titolada la *Tragedia*, que al mateix temps es una de sas primerencas produc-cions.

Com á obra es-culptórica, no 's pot deixar d'admirar la perfecció ab que es-tán tractats los ropat-jes, ab la qual sembla impossible que 's pu-guin traslladar á la pedra. La expressió

del rostre no pot estar tampoch més acertada, un cop coneguda la manera ab que en tot temps ha sigut represen-tada la tragedia.

Los grechs no sabian veurer en ella més que terror y per aquesta rahó re-presentavan algunas voltas á la musa Melpómene ab alguns atributs d' Hér-cules, altrás vegadas

tenint á la ma una máscara quals fac-cions expressavan un viu dolor, espant ó sorpresa, com es la estatua colossal que se 'n conserva en lo museu del Louvre de Paris, pertanyent als bons temps del art en la antiga Grecia; y s'ha representat tam-bé ab un punyal á la ma, interpretant sens dupte l'instint funest que en alguns temps s'ha donat als perso-natjes que forman part de una tragedia, que 's de la manera que ho ha fet l'artista de que fem menció.

D. VENANGI VALLMITJANA

AGRAHIMENT

HEM rebut en cambi de L' AVENS lo periódich setmanal que veu la llum en Perpinyá *Al Galliner*, y quánta no ha sigut nostra emoció al veurer que nostra humil revista l' hi ha motivat un magnífich article titolat *Roussillon et Catalogne*, en lo qual l' autor posa de relleu las circunstancies en que 's trova la terra catalana relativament al Rosselló desde que 's desmembrá d' aquest hermós territori.

En dit article 's veuhen evocats alguns dels fets històrichs que més caracteresian l' esperit d' independència del poble catalá; en éll se veu suficientment demostrat que, per desgracia, no s' ha esborrat encara del tot la línea de demarcació que 'ns separa del reste d' Espanya, y transportantse alashoras al actual Rosselló lo contempla ja del tot agermanat ab la terra francesa, y compartintse ab ella 'ls beneficis de la pau y de la prosperitat. Després de dedicar alguns párrafos molt honrosos á Catalunya, acaba ab lo següent que no podém méns de traduhir.

«Que nostres amichs de Catalunya sápigán que tots nostres vots son per élls; que desitjém de tot nostre cor que arrivin aviat, com nosaltres, á aquesta unitat á que aspiran fa tant temps. Un jorn vindrá qu' un camí internacional lligará la Fransa ab l' Espanya y farà més estretas encara las relacions que uneixen los dos païssos. Aquell dia, 'ls dos pobles se donarán la má per demunt la cadena de montanyas y podrém dir com Lluís XIV, però ab més rahó, «Ja no hi ha Pirineus.»

Nosaltres, no tant sols pera apoyar reminiscencias antigas que las més de las vegadas á res conduheixen avuy dia, sinó pera seguir lo camí del Progrés que 'ns marca l' unitat dels pobles, també desitjém lo dia de veurer esborrada la cordillera del Pirineu, que fa més de dos sigles que 'ns fa nosa á la vista.

J. M. y T.

RECORTS

¡Recordas una tarde d' hermosa primavera que 'l sol lo blat daurava, cantava 'l rossinyol, y murmurantne mansa entre las verdas fullas corria trasparente la crestallina font? Y entre l' espés ramatje sentats los dos estavam, y 'l sol ja s' amagava daurant l' espay inmens, qu' hermosa tú donantme lo vas ab que bebias: «¿No beus?» vas dir besantme lo rostre tot encés Llaboras de tos llabis la perfumada aroma mos llabis profanaren besant lo pur crestall, y encara retratada creguí jo veure hermosa en l' aygua que hi quedava ta boca angelical... Donchs d' allavors, nineta, al despedirs lo dia, y quan lo sol s' amaga allá en l' ocás remot, sospiro y ¡ay! quan penso en ma perduda ditxa de mas parpellas saltan dos llágrimas d' amor!

FRANCISCO X. GARRIGA

AGNÉS DE LLAR

II

PASSAREN anys. La tranquilitat ab que havian viscut los rossellonesos era trocada en inquietut.

Gracias á la ambició de Lluís XIV y á la impotencia de Felip d' Espanya, lo Rosselló havia cambiat de patria. ¡Quina horrorosa situació la de sos habitants! Perdudas sas propietats, exposadas sas vidas á las contínuas lluytas entre 'ls miquelets y 'ls batallons francesos, y á la extrema vigilancia de aquestos, y obligats á parlar un idioma que no era 'l seu.

S' acostava á son fí l' any 1673 pera amagarse en la misteriosa corrent del temps y ab éll s' acabavan de reconstruhir, baix la direcció del francés Vauban, lo castell y las antigas fortificacions de Vilafranca de Conflent, á fí de tenir més subjectes á sos habitants. (*)

Carles de Llar havia perdut totas sas propietats y fins sa fortuna expo-

*) Avuy dia encara existeixen tals murallas y lo mateix que en Perpinyá 's fa ús d' ellas. Molt es d' estranyar, sobretot en la última de las dos poblacions, que puguin respirar l' ayre salutable del sigle oprimits per tals cinturons de pedra.

santla en tentativas contra la Fransa, y á més tenia 'l sentiment de que sempre havian sigut frustadas sas patrióticas esperansas. Francesch acullia ab ardor las empresas de son pare, y 's proposava realisar ab lo vigor de la joventut, lo que la avansada edat no deixava fer á Carles.

Agnés contava ja divuit anys, estava en la edat de las ilusions. Sos negres ulls eran capassos d'atraurer al més indiferent dels homes; no sens rahó era tinguda per la més encantadora nina de la comarca.

Cada festa, quan se la veyia sortir de missa de la iglesia de St. Jaume pél pòrtich que dona á la plassa de Vilafranca, ¡qué bonica! aguantantse 'l rossech del vestit de damás blanch, ab sa mà nevada, ab mànegas curtas fins á mitj bras y portant al coll la ampla gola de finíssimas puntas que deixava veure en part lo blanch cútis del seu pit, y cubrint son cap una manteleta de color de rosa; ¡llástima que 'l rigor de la moda no li deixés mostrar penjant sa llarga cabellera! Aviat se li veyia que pertanyia á una de las pocas familias nobles de la població.

A la vegada recolsats en las columnas qu' aguantan la románica arquivolta de dit portich, hi havia un grupo de jovencels que se la contemplavan extasiats y 's disputavan una miradeta seva. Apartat d'aquestos n' hi havia un altre de militars francesos, que més imprudents que 'ls primers s' atrevian á dirigirli alguna parauleta desagradable.

Entre 'ls francesos que 's miravan á Agnés ab més predilecció hi havia 'l lloch-tinent de Lluís XIV y á la vegada governador de la fortalesa de Vilafranca.

Solia sortir tot lo dia á passejar pels carrers de la població ab cert ayre imperiós, que no n' hi havia de més propi pel seu tipo cabaleresch; montat en un caball blanch de magnífica estampa. S' anomenava Enrich de Perlan, y á bona fe era un mosso ar-

rogant y gentil. Ab sa crespada y rossa cabellera que li acariciava l' espatlla, calant lo graciós xambergo rublert de blancas y rissadas plomas, si bé 's feya desagradable per aquell que 'l devia jutjar moralment, no deixava d' esser simpátich als cors que sols miravan sa hermosura. Per aixó que ab tot y ser francés, las donzellas catalanas se disputavan quina sería sa elegida.

Aquesta fou Agnés, la qual s' entregá del tot als brassos del amor. Estimava á Enrich ab verdadera follia; segurament no era corresposta per aquest ab tan pura passió; perquè Perlan no podia veurer ab ella més qu' un passatemp de sa aviciada joventut. No obstant acudian tots dos á las amorosas citas, y tots dos se prodigavan milers de caricias y 's despreñian de sos llabis tendres frases de venturosas esperansas.

Los pares d' Agnés ignoravan sos secrets amors. Si ho haguessin sapigut no 'ls hi hagueran permés, ni de molt lluny, encegats per l' odi á tot lo que duya 'l nom de francés.

Seguirá

LO NOY Y LA BOLA

FAULA

Feya rodar un noyet,
un dia de gran nevada,
d' un alt puig pél caminet,
una bola que havia fet
ab la neu arremolada.

Ab goig la anava empenyent,
y en sa ignocenta alegría,
veya que á cada moment
la bola anava creixent
ab la neu que s' hi afegia.

Á ser mólt grossa arribá,
més prenent massa branzida,
del camí 's va separá',
y va comensá' á rodá'
monianya avall desseguida.

Darrera d' ella 'l noyet
ab ardiment va llansarse,

LA TRAGEDIA
 ESTATUA DE D. VINANCI VALLMITJANA

fins que al ser á un replanet
que la neu havia fet,
la bola va deturarse.

Prou, pobret, se va esforsá'
per tornarla á la dressera,
mes la forsa li mancá
y va havérsen d' entorná'
abandonant sa fal-lera.

*Ensenya als fills á evitar
la negra pendent del vici,
que si algun hi va á rodar
en va tindrás de bregar
per treurel del precipici.*

E. GUANYABENS

UNA QUESTIÓ IMPORTANT

No catalanisme ha arribat á un punt de vida que li permet exhibir-la en manifestacions de tota mena, per lo qual creyém que ha arribat ja l' hora de plantejar una de las qüestions més trascendentals pera 'l pervindre de la nostra terra. Hem de parlar ja de introduhir lo catalanisme en las escolas.

Que 'ls catalans som refractaris á la llengua castellana, es evident. Los que han passat tota la joventut en universitats é instituts, aprenentho tot en castellá y adquirint en aquesta llengua desde 'ls rudiments fins als sistemas més abstractes, no arribém may á pensar en castellá, ni tan sols quan meditem sobre las mateixas ciencias apresas aixís com lo que ha viscut molts anys á Madrid no arriba may á parlar de manera que no descubreixi son origen á las pocas paraulas. Y nótis que hi som refractaris per temperament, no per voluntat ni per desvío. Tant es aixís, que fins aquells que fan tots los esforços imaginables pera ser tinguts per oradors ó parlistas, (permétissens lo barbarisme), fins aquells que, renegant de sa llengua, parlan lo castellá á tot hora y 'l fan obligatori dintre de casa seva, no conseguixen pas millors resultats que 'l que no s' hi fixa.

Si aixó passa en los homes de lletres, en los que tenen per obligació l' estudi, ¿qué ha de succehir ab los que no llegeixen sinó per afició? Segurs estém de no equivocarnos: lo noranta per cent dels catalans que saben llegir, sols entenen á mitjas lo que llegeixen en llengua que no usan, y 'l cinquanta per cent lo ménos, no entenen ni lo suficient pera formarse cárrech del sentit d' un llibre, per poch que son istil sigui elevat y 's separe del llenguatge pedestre. Molts y molts son los que no arriban á entendre exactament dels successos del dia ab tot y llegir las gacetillas dels diaris.

D' aixó 'n resulta una situació anómala, molt perjudicial pèl avens y cultura del país. Se 'ns ensenya á llegir en castellá, y sols podém aprofitarnos en part de la lectura perque en general no coneixém prou la llengua, y en cambi no podém llegir en la única llengua que enteném be, perque no se 'ns ensenya á llegir en catalá. Havent d' optar entre llegir be lo que enteném imperfectament ó llegir imperfectament lo que enteném be, los resultats son sempre incomplets per l' individu y fatals pera la generalitat del país.

Es ben sapigut que la generalitat dels homes sols aprenen be una llengua, que es la que senten desde que naixen y ab la qual van donant forma á las sevas ideas á mida que 's van desenrotllant sas facultats intellectuals y fins los més grans filólechs tenen una llengua com á propia, y las demás com á estranyas. La llengua en que hem rebut las primeras impresions s' encarna de tal manera en nosaltres, que sempre més pensém en ella y jamay arribém á oblidarla, per més que la accidentació de la vida 'ns porti á no usarla en molts anys. La adquisició de la llengua propia 's fa de una manera lenta y pausada. En lo bressol encara, n' adquirim las primeras paraulas ab las que expressém las

idees més simples; la aném complicant á la falda de la mare, al arribar á estudi la metodisém, y sols en la ensenyansa superior la deixém completada. Sols per aquestos passos llarchs y pausats arribém á fernos amos de la llengua propia.

¿Qué ha de succehir, donchs, als catalans, que al arribar á estudi hem de oblidar la llengua del bressol y de la mare, y que al sortir d' estudi hem de tornar á la llengua de casa? Ha de succehir irremisiblement que no arribém á fernos llengua propia, puig que ni hem adquirit las ideas en castellá, ni hem metodisat ni completat lo catalá.

Vejis, donchs, si es trascendental la qüestió que no intentem avuy més que deixar plantejada.

No tenint llengua propia, 'ns trovem en malas condicions pera tota mena d' estudis, y las nostras facultats intellectuals arriban á ressentirsen, y pera tenir llengua propia no hi ha més que dos camins: adoptar per complert la castellana, fent de manera que desde 'l bressol no 'n sentim d' altra, ó conservar la catalana, introduhintla en las escolas, metodisantla y completantla en ellas.

Al nostre entendre, dels dos camins sols un es acceptable, donchs ja que havém dit que som refractaris al castellá, y encara que no ho fossim, no deuriam renegar del catalá, puig may ha renegat de sa propia llengua cap poble que s' estimi.

V. ALMIRALL

* *

Tu has anat á llunyas terras,
jo soleta n' he quedat,
més un mateix sól nos daura
y éll mon cor ha consolat.

Li pregava cada dia
que aclaris lo teu camí,
que ton cos refés ben prompte
y 't tornés propet de mí.

Tu has anat á llunyas terras,
jo soleta n' he quedat,
torna prest ¡oh, vida meva!
que 'm fa por la soletat.

ESPERANSA J.

UNA OPINIÓ

III Y ÚLTIM

Nos hem lamentat del camí emprés per la majoría dels artistas, perque al exhibir al públich simples estudis de la naturalesa sense encloure un pensament rebaixan de categoria á las bellas arts. Moltíssimas de las obras exposadas á bon segur no tenen altra aplicació més que 'l servir com á objectes decoratius que res han de dir ni res han d' ensenyar al espectador.

S' ha dit y repetit mil vegadas que la causa principal de no produhirse en pintura y escultura obras que revelesin artistas de primera forsa, estava en la dificultat de donarlashi sortida. No ho negarém en absolut, pero al nostre modo de veure hi entra per molt també la manera de viure y de pensar dels artistas en sa major part. Retrets casi sempre en lo fondo de son taller, deixan de interessarse per tot alló que consideran profá, tancantse en un cercol d' acció tan reduhit que sería insoportable á qui no professés una verdadera idolatria per l' art.

Qui no s' interessa en política avuy, s' interessa en materia de religió, de economia, de filosofia. Y totas las classes de la Societat se remouhen y discuteixen, y neixen ideas novas y nou esperit. ¿Quí pot contribuhirhi més que l' artista y en més elevada esfera? Y no obstant es lo més retret.

Afortunadament avuy lo pintor y l' esculptor han abandonat aquella misantropia que habia arribat á caracterisar la classe; pero encara viuhem massa tancats en lo taller, y en la seva senzillesa y bona fe no han arribat á donarse compte de la forsa que poden desenrotllar en lo camp de las ideas, y

per lo tant en lo porvenir de la societat. ¡Si l' atractiu de la bellesa plástica del cap d' un vellet ó l' aspecte tétrich d' unas ruinas los hi absorbeix tota l' atenció!

Pero ja havém dit que las corrents tendeixen á fer desapareixer semblant estat de cosas entre 'ls artistes, mes es necessari á la vegada desferse dels hàbits contrets y apendre á pensar, al objecte de no malograr la afició per las bellas-arts despertada en lo públich d' un quant temps en aquesta part.

Es precís que 'ls estudis del natural no surtin tant del taller pera invadir la exposició, pero aixís mateix es necessari produhir composicions, y en ellas sí servirse de tals estudis. Sense recorre al testimoni de celebrats artistes, posém á la consideració de qualsevol si es molt possible que las obras mestras de pintura y esculptura hagen brotat completament expontáneas de mans del autor, copiant directament lo natural, sense estudi previ y fins posterior.

No importa 'l género á que 's dediqui l' artista: historia, costums, paisatge, tot en fí, es susceptible d' obehir á un ideal que sintetisi bé una aspiració. Es més; creyem y creyem fermament, que si 'ls artistes catalans qual nom tot just ha traspasat los confins del Principat, se proposessen un fí, mostressen una tendencia determinada en sas obras, prenent part en la batalla del present pera 'l porvenir, se conquistarian una fama ben cimentada y tal vegada universal, porque trobarian un manantial fresch é inagotable de inspiració que no existeix en la manera de aplicar l' art avuy per avuy.

Bon exemple tenim en las obras de 'n Zamacois, qual originalitat regoneix per base l' haber emprés ab bon criteri artístich un camí distint del de la generalitat.

A la estudiosa pléyade de joves que cultivan las bellas-arts en nostra terra los hi recomaném busquin nova vía, y 'ls hi recomaném porque l' ocasió no

pot esser més propicia. Actualment la galería de ca 'n Parés y 'ls demás establiments ahont s' exposan produccions artísticas atrauhen l' atenció d' un número públich dominat conscient ó inconscientment per lo bon gust.

Es aventurat creure que tal animació durará sempre, exposantse com generalment veyém, estudis del natural fets de primera intenció y sense un plan preconcebut que demostrí un criteri determinat en l' artista. Convé, donchs, ó conduhir la opinió y tendencias d' aquest públich sedent de novetats, ó deixarse guiar per las corrents del mateix.

Nosaltres aconsellém lo primer punt en la creencia que si 'ls artistes se deixessen portar de la corrent, l' art, que avuy té un porvenir, decauria llastimosament fins á perdres en un miserable mercantilisme.

¿Sabrán entendreho aixís tants y tants joves, amants del progrés, com en l' Academia y los centros artístichs proban sovint sas rellevants qualitats? Així ho creyém.

E. CANIBELL

NOVAS

No haventse presentat, aspirant al premi ofert per l' Associació d' Excursions Catalana, en cartell de 31 de Juliol de 1881, més que una sola obra, que per no ser termenada no ha pugut esser atmesa á concurs; la Junta directiva ha acordat prorogar aquest per sis mesos més, que finirán en 30 de Juny prop vinent, baix las mateixas bases que constan en dit cartell.

Gracias á una reunió dels alumnos de la Facultat de Ciencias, ha quedat rebatuda per unanimitat la petició qu' un d' ells havia fet sobre la introducció del títol de Batxiller en Ciencias.